

10. Hernández Alonso C. El lenguaje coloquial juvenil [Електронний ресурс] / César Hernández Alonso // Boletín AEPPE № 38–39. – P. 11–20. – Режим доступу: http://cvc.cervantes.es/Ensenanza/biblioteca_ele/aepe/pdf/revista_

11. Rodríguez-Izquierdo F. Procedimientos de negación en el habla de Sevilla / Fernando Rodríguez-Izquierdo // El discurso sociolingüístico. Sociolingüística andaluza 3. – Sevilla : UTRERA, 1985. – P. 137–163.

12. Vígara Tauste A. M. Morfosintaxis del español coloquial / Ana María Vígara Tauste. – Madrid : Gredos, 1992. – 506 p.

Глушук-Олея А. И. Негативные реплики-реактивы в современном испанском разговорном языке.

В статье рассматривается употребление негативных реплик-реактивов (междометий) в разговорном испанском языке, мотивируется их широкое использование и уточняются особенные функции. Выявляется их роль в градации и усилении негативной реакции, на основе чего делается вывод о взаимосвязи категории отрицания и модальной категории оценки.

Ключевые слова: испанский язык, разговорная речь, категория отрицания, негативная реакция, междометия, реплики-реактивы.

Glushchuk-Oleia G. I. Negative replicas - reagents in modern Spanish spoken language.

Summary

The article explores the using of negative replicas-reagents (interjections / exclamations) in Spanish speech; we motivate their widespread use, emphasize their special functions in Spanish. The important role of negative exclamations in gradation and strengthening of negative reaction was noted, based on which we made the conclusion about the intersection of category of negation with category of modal evaluation.

The object of study is a structuring of negative replicas - reagents in Spanish speech. The background of the article is determined by the lack of similar studies in Spanish philology.

The main aim of our study is to describe and structure negative replicas-reagents in modern Spanish spoken language on the basis of their origin and semantic content. Besides, we tried to consider the speaker's subjective attitude and evaluation of information. In general, research of the colloquial register, which is natural and spontaneous in everyday life, is one of the important and fertile fields of study in modern linguistics, and we propose to make observation on the expression of the category of negation, particularly.

The exposition pretends to show in a concise how negative replicas-reagents (exclamations) and its different function are used in colloquial Spanish. We will continue the analysis of using of negation in historical Spanish, so we need a large amount of material.

Key words: Spanish, colloquial speech, category of negation, negative reaction, indigestions, replicas - reagents.

УДК 811.161.2'38

Голікова Н. С.,
кандидат філологічних наук,
доцент кафедри української мови
Дніпропетровського національного університету імені Олеся Гончара
E-mail: nataliaholikova62@gmail.com

**ЛІНГВОКУЛЬТУРНИЙ КОНЦЕПТ «КОЗАЦТВО»
В ХУДОЖНЬОМУ ДИСКУРСІ П. ЗАГРЕБЕЛЬНОГО**

У статті проаналізовано мовностилістичні засоби, що в художньому дискурсі П. Загребельного репрезентують концепт «козацтво». Визначено структуру концепту як польову модель з найвиразнішими номінативним та інтерпретаційним полями. Досліджено аксіологічний компонент концепту, усі контекстуальні складники якого розподілено на два типи – ті, що виражають внутрішню (позитивну) оцінку, і ті, які є репрезентантами зовнішньої (негативної) оцінки козацтва як суспільно-історичного явища.

Ключові слова: концепт, художній дискурс, структурний компонент, номінативне поле, художній образ.

Дослідження поняття концепту, що є ключовим у когнітивній лінгвістиці, лінгвокультурології, психолінгвістиці, лінгвофілософії тощо, постає як загалом актуальна проблема сучасної лінгвоукраїністики, розв'язання якої потребує залучення ширшого фактичного матеріалу. Важливою джерельною базою для всебічного аналізу мовних засобів концептуалізації національної картини світу традиційно слугують художні тексти, що репрезентують світобачення письменників, їхню

оригінальну оцінку духовних цінностей, надбаних соціумом упродовж тривалого історичного розвитку. Як відомо, одним із значущих феноменів української історії та культури є козацтво – народно-визвольний рух, форма української державності, перші згадки про яку засвідчено в документальних джерелах кінця XV століття. Попри численну наукову, лексикографічну, довідково-історичну тощо літературу про Запорізьку Січ, у художній літературі образ козацтва «портретизовано» менш активно.

У цій статті ставимо за мету проаналізувати лінгвостилістичні засоби, що репрезентують концепт «козацтво» в мовотворчості одного з найвідоміших українських письменників П. Загребельного. Основним завданням наукової публікації є виявлення специфічних рис художнього ословлення цього «лінгвокультурного типажу» (Т. Сукаленко [8]), який зафіксовано у двох романах письменника – «Роксолана» (1980) та «Я, Богдан» (1983).

Складний процес осмислення й мовного відбиття об'єктивної дійсності, закріплений у художній літературі, не так давно привернув увагу мовознавців. Зокрема, у межах когнітивної поетики – нового напрямку дослідження семантики художнього тексту – започатковано вивчення художніх концептів. На думку В. Ніконової, саме художні концепти, на відміну від мовних і культурних, обмежені одним або кількома творами письменника, у їхньому змісті «сублімуються поняття, уявлення, емоції, почуття, вольові акти автора, його світоглядні настанови, зумовлені авторським світосприйняттям і жанровою специфікою художнього тексту» [7, с. 219]. Цілком поділяючи слушні зауваження дослідниці, концепт «козацтво», вербалізований у мові історичної прози П. Загребельного, розглядатимемо як лінгвокультурний, оскільки контекстуальне відображення козаків у художньому дискурсі письменника об'єктивно відповідає їх науково-історичним характеристикам.

Наприклад, Д. Яворницький в «Історії запорізьких козаків» писав: *Ні знатність роду, ні станове походження, ні перевага віку не мали на Січі жодного значення, лише особисті якості, тобто відвага, досвід, розум, кмітливість бралися до уваги* [9, с. 120]. У романі П. Загребельного «Я, Богдан» читаємо: *... і я (Богдан) знав ті шляхи і став ждати на них таких самих безпритульних, як і сам, втікачів, переслідуваних, знаних. Це було місце (Січ), де люди не мали нічого, окрім самих себе. Гідність цінувалася дорожче за любов і навіть свободу* [5, с. 104]; *Найбільше ж козаки не люблять мірноти й пересічності, тому в житті своєму, надто ж у військових вичинах кожен намагається бути поперед усіх, тому їх справедливо можна звати військом героїв, і тут у них всі однакові од гетьмана і до наймолодшого козака* [5, с. 126]; *Билися не тільки за свою землю, але й за свою гідність, за славу й історію, тож і вийшла та битва нещаслива для шляхетської сторони ...* [5, с. 392] тощо.

Отже, козацтво в історичній романістиці П. Загребельного постає як узагальнений художній образ, концептуалізований і вербалізований автором. Зміст концепту дає змогу описати його будову у вигляді польової структури, найвиразнішими компонентами якої є номінативне та інтерпретаційне поля.

Розробники семантико-когнітивного напрямку в дослідженні концепту як польової моделі розглядають у центрі його змісту слово, що частіше називає концепт і передусім є лексикографічно мотивованим. Ядро концепту «козацтво» виражене словниковими значеннями центральної лексеми *козак*, зокрема: 1. В Україні XV–XVIII ст. – представник Запорозької Січі, січового товариства, що брав участь у визвольній боротьбі українського народу проти татаро-турецьких і польських загарбників; 2. *нар.-розм.* Парубок, юнак узагалі; відважний, завзятий, хоробрий чоловік [2, с. 446]. На нашу думку, обидва лексичні значення слова *козак* послідовно і продуктивно реалізовано в мові романів «Роксолана» та «Я, Богдан», хоч, на перший погляд, другий лексико-семантичний варіант потрібно кваліфікувати скоріше як переносне значення слова, що розширює не лише його семантичну структуру, а й часові межі використання лексеми. Натомість у художньому дискурсі П. Загребельного релевантними є саме характеризувальні номінації козаків, наприклад: – *Козаки? Що це за люди? – Невпокорені. Вільні, як вітер. Лицарі* [4, с. 511–512]; *Пицалі довелося опустити, бо*

козаки вже підійшли впритул і люди були, з усього видно, мирні [4, с. 762]; ... любив (Богдан) за їхнє (козаків) вміння, за їхню невпокореність, за нестримність і навіть за норовистість ... [5, с. 105]; Сміливість і обережність, поєднана з хитроцями, – те, що притаманне козакам ... [5, с. 109]; ... бо звикли брати не силою, а вмінням, хитроцями й молодечтвом [5, с. 126]; ... вперті козацькі голови... [5, с. 209]; Гарячі голови знали одне: бити, бити, бити! В українців завжди було надто багато гарячих голів ... [5, с. 228] тощо.

За версією письменника, козаки дуже любили рідну землю: ... треба взятися за шаблі і відвоювати свою землю і свої вольності, щоб на землю нашу не ступала панська нога так само, як ніколи вона не ступала на цей острів дніпровський [5, с. 176]; демонстрували неабияку єдність в боротьбі за неї: Козацтво охоплювало плац збитим півколом – плече в плече, рука в руку, голос у голос, погляд у погляд [5, с. 211].

Внутрішня форма лексеми *козак* (козаки), що набула ознак текстотворчого компонента, стала основним способом концептотворення в мовистилі П. Загребельного. Розглядаючи словесний образ у художньому творі через внутрішню форму центральної одиниці концепту, В. Кононенко зауважує: «Якщо називання будь-якого предмета, явища чи поняття істотне для встановлення їхніх властивостей, то щодо концептів їхня номінативна база особливо значуща через її переважну вмотивованість» [6, с. 112]. Контекстуальну вмотивованість узагальненого образу козацтва в аналізованому художньому дискурсі підтверджено не лише розгалуженим номінативним полем, а й авторськими пошуками найточнішого окреслення слова *козак* у межах етимологічного поля. «Знайомлячи» ще Роксолану з людьми, яких вона не зустрічала ні на батьківщині, ні на чужині, автор спирається на пояснення їхнього походження, що належить перу казахського письменника Ануара Алімжанова: ... ось які козаки! Кас – недовірливий, сторожкий, пильний, з вигостреним оком. Сак – твердий, невпокорений, вільний і до смерті, і в самій смерті. Два тюркських слова злилися в одне, задзвеніли голосніше, ніж у своїй першооснові, – козак, козак, козаки! [5, с. 561].

Описуючи лінгвокультурний типаж «козак» в українському художньому дискурсі XIX століття, Т. Сукаленко підкреслює важливість перцептивно-образних характеристик, до яких уналежнює, зокрема, зовнішність козаків [8, с. 28]. На відміну від письменників-класиків, П. Загребельний зрідка змальовує зовнішній вигляд своїх героїв, на кшталт: ... а тут по долині розлилося ціле море людське, яскраві жупани й білі свитки, чорні шапки смушеві і голі голови, зброя багато здоблена і просто кілки на кістлявих плечах, козаки... [5, с. 319].

У художньому дискурсі письменника переважає аксіологічний компонент загальної структури концепту «козацтво». Крім характеризувальних номінацій, автор використовує численні інтертексти, переважно прислів'я, приказки, народні пісні тощо, які по-особливому динамізують оповідь, не порушуючи цілісного уявлення про козаків, закріпленого в українській історії та культурі і ґрунтованого на фонових пресупозиціях для кожного українця. Наприклад: ... де байрак, там і козак, що село, то й сотник [5, с. 321]; ... розлетяться – шукай вітра в полі! [5, с. 322]; Україна велика, гетьман далеко, світ широкий – воля! Кожен сам собі пан, сам собі свиня ... [5, с. 322]; Що козаку доць? Божа роса, та й годі [5, с. 541]; Ой що будем робити? / Нема козакам по чарці / горілки де взяти. / Да гей же, де взяти! [5, с. 170]; Вітер гуде, трава шумить, / Козаченько вбитий лежить / На купині головою, / Накрив очі осокою [5, с. 442]; Ішли ляхи на три шляхи, / А козаки на чотири. / Шапочками заяскрили, / Шабельками заясніли [5, с. 311]; А на нашій вулиці, / Ой на нашій рівній / Вигравали козаченьки / Вороними кіньми... [5, с. 358] тощо.

Розглядаючи історичну прозу П. Загребельного, що загалом наповнена мовно-естетичними знаками української культури [3, с. 7], звернемося до інтертекстуальних зв'язків «текст у тексті» і «текст між текстами». Р. Барт зауважує: «... текст не можна розглядати як завершений продукт, а лише як безперервну взаємодію між текстами, висловлюваннями, символами, іменами, цитатами тощо. Узятий окремо текст є міжтекстом по відношенню до якогось іншого тексту» [1, с. 415]. На нашу думку, деякі філософські розмисли П. Загребельного, слугуючи створенню мовного портрета козацтва, сневичерпним джерелом афористики для інших текстів, наприклад: Сміються над усіма,

над собою найперше. Бо вільні душею. Раби не сміються – ті плачуть [5, с. 86]; *Коли вже шабля, то треба й коня, а як козак на коні, то давай йому справжнього ворога, а не тупого барана!* [5, с. 60]; *Вмирили під хоругвою не королівською, а своєю, бо честь для них була понад усе* [5, с. 105–106]; *Кожен має нести свою службу. Козаки – військово* [5, с. 571] тощо.

Усім українцям добре відомо, що козаки на дозвіллі любили співати, танцювати, жартувати. У зв'язку з лігвокультурним концептом «козацтво», в нашій свідомості закріплено низку невербальних мислеобразів, натомість дискурсивний підхід до розгляду розваг козаків, закріплений у літературному творі, дає змогу простежити лише засоби ословлення художнього образу. Однак за допомогою стилістично маркованих мовних одиниць – особливих козацьких жартів-прислів'їв і каламбурів – письменникові вдалося передати різні відтінки гумору, запальний характер козаків: *Козаки згодом насміхалися з тої панської втікачки: «Та йшло панське військо через гребельку коло млина, а отой пресучий син Герасим не зачинив свою сучку в млині, тая сучка почула – гіх, а панське військо у воду – бух, то котре Бога боялось, догори патинками переверталось, а котре ні, то сиділо на дні»* [5, с. 262]; *Козаки сиділи в засідках, посміювалися в кулаки: «Як склалися ми два кулаки, то воно аж застогнало. Як то кажуть: надибали ми двадцять один, як не два, то один»* [5, с. 298]; *Милії вісті, коли кличуть їсти, як писано було на ложках козацьких* [5, с. 339]; – *Та тут більше нагробованого, ніж нажитого. – Хапали в хапиці, хапиця ж по пиці! – Як набулося, так і збулося! – Протрясли ж пани! Пострибали, як рись-коза! – Хай би їх чорт на глибоке не носив, то не втопились би. – Як біг біглець та витріщив кінець! – Не жалує вухналя, бо підкову згубиш!* [5, с. 396]; *Як єсть, то шелесть, а як нема, то сквересть* [5, с. 570] тощо.

Розглядаючи концепт як основну одиницю свідомості, Я. Яремко з опертям на попередній теоретичний досвід у царині концептології наголошує на тому, що, крім того, «... кожен індивід є носієм колективного несвідомого через свою належність до певної культури» [10, с. 62]. У контексті української культури суспільне явище козацтва усталилося як архетип, що у свідомості українців усіх поколінь породжує відповідну архетипну семантику, яка зазвичай утілюється в позитивних оцінках козаків як символів героїзму, боротьби за волю й незалежність рідної землі. Це так звана внутрішня оцінка образу-символу, яку абсолютно точно вималював П. Загребельний в романі «Я, Богдан», розповідаючи про добу Хмельниччини, коли змінився менталітет українців, став відчутним зв'язок історичних епох, завдяки козацтву Україна згадала, що вона правонаступниця Київської Русі тощо.

У художньому дискурсі П. Загребельного досить помітним є інтерпретаційно-авторське поле концепту «козацтво» в тих випадках, коли письменник описує соціальне розшарування та певне протистояння між козаками. Устами Богдана Хмельницького автор повсякчас висловлює негативне ставлення до полковників, козацької старшини. Наприклад: *... вміють твердо стояти на землі і топтати під ноги все, що трапляється на шляху, хоч і рідного брата* [5, с. 545]; *А мої полковники – що полишали вони? По півсотні кафтанів на хутрах, тафлі на атласі та десятки пудів срібла? У битвах змагалися відвагою, а тепер увесь хист свій пускали на здобування й громадження добр і майна* [5, с. 583].

Особливою гостроти набуває проблема соціального протиставлення простих і маєтних козаків у випадку їх змалювання в одному контексті: *Одним тісно було в реєстрі, і вільною душею рвалися вони з нього, прагли широкого поля і вітрів буйних [...] Поки ті чи інші просто звалися полковниками, сотниками, осавулами, отаманами, то не завжди різнилися від простих козаків навіть одягом, бо кожен носив на собі те, що доскочив у бою. Тепер стали записані, утвердилися не так у своїх знаннях, як у домаганнях, настирливості й знахабнілості, і кожен приставав до гетьмана свого, мов з ножем до горла, і знай твердив: «Дай!»* [5, с. 570].

Негативною є і зовнішня оцінка козацтва як суспільного явища. Не хотіли ... *визнати перед усім світом народження нової сили – незламної, могутньої, невпокореної – сили козацької* [5, с. 558] ні поляки, ні татари, ні турки. На думку Потоцького, *... козаки ніколи не дотримувалися нам віри статочно і що більше складали присяг, то більше у них було хитрості, неправди, зла, незичливості* [5, с. 591]. Не із кращого боку характеризують сміливість козаків у романі «Я, Богдан» й невідомі

представники шляхти: *Згодом якийсь уцілілий шляхтич дивуватиметься з незбагненої поведінки козацтва, яке не залягало під смертельним вогнем, а навпаки – скакало в нього, сподіваючись знайти там не смерть, а фортуна й вікторію: «Коли дано огня з гармат і німці вистрілили, гультайство під дим скочило»* [5, с.383]; а також деякі сучасники, зокрема історики, письменники: *Згодом, через багато літ, неприязний до нас письменник напише про цих людей слова образливі: «Дикі запорожці танцювали коло вогнищ, кидаючи вгору шапки, палячи з пицалів і п'ючи квартами горілку». А далі: «В місті чабани заводили щораз голосніше хороводи, а запорожці палили з самопалів і купалися в горілиці»* [5, с. 71].

Нерозуміння й відверту ворожість до козацтва з боку неприятелів письменник метафоризує в такий спосіб: *Небо, вода, земля, сонце, вітри – ці титанічні сили завжди перебувають у тасмній змові, тому людина вибирає щось одне і йому покровительствує. Ми стали одною з стихій, але ніхто ще не міг збагнути, всі наші вчинки мірялися звичними мірками ...* [5, с. 312]. Непереборна внутрішня сила козаків була підтримана всім українським народом, що заслуговує лише на повагу: *І коли я (Богдан) вимагав од світу властивої шани, то це вимагав мій народ, і коли про гетьманську гідність, то йшлося про гідність землі моєї. Козак міг дозволити собі розкіш бути неувагою до світу, але ж не світ до козака!* [5, с. 318]

Отже, в художньому дискурсі П. Загребельного опис козацтва відповідає об'єктивній характеристиці цього важливого феномена української культури і, без сумніву, викликає у свідомості адресатів відповідні смисли. У подальшому перспективним видається проведення порівняльного аналізу індивідуально-авторського образу козацтва з мовними портретами козаків, представленими в інших художньо-літературних джерелах.

Список використаної літератури

1. Барт Р. От произведения к тексту / Р. Барт // Барт Р. Избранные работы : Семиотика. Поэтика. – М. : Прогресс, 1989. – С. 413–423.
2. Великий тлумачний словник сучасної української мови / кер. вид. проекту П. М. Мовчан, В. В. Німчук, В. Й. Клічак. – К. : Дніпро, 2009. – 1332 с.
3. Єрмоленко С. Я. Мовно-естетичні знаки української культури / С. Я. Єрмоленко. – К. : Інститут української мови НАН України, 2009. – 352 с.
4. Загребельний Павло. Роксолана : історичний роман / Павло Загребельний. – К. : А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА, 2013. – 800 с.
5. Загребельний Павло. Я, Богдан / Павло Загребельний. – Х. : Фоліо, 2008. – 672 с.
6. Кононенко В. І. Концептологія в лінгвістичному аспекті / В. І. Кононенко // Мовознавство. – 2006. – №№ 2–3. – С. 111–117.
7. Ніконова В. Г. Поетико-когнітивний аналіз драматичного тексту: художній концепт // Вісник Дніпроп. ун-ту. Серія: Мовознавство. – Дніпропетровськ, 2008. – Т. 16, Вип. 14. – С. 215–220.
8. Сукаленко Т. Лінгвокультурний типаж «козак»: історія та сучасність / Т. Сукаленко // Українська мова. – 2014. – № 1. – С. 23–37.
9. Яворницький Д. І. Історія запорізьких козаків [Електронний ресурс] / Д. І. Яворницький. – Режим доступу: www.bizslovo.org/content/index.php/ru/koz-tvo/51-odyag/94-oduag-zapor-kozakiv.html.
10. Яремко Я. П. Стратифікація концепту / Я. П. Яремко // Мовознавство. – 2009. – № 1. – С. 60–69.

Голикова Н. С. Лінгвокогнітивний концепт «казачество» в художественном дискурсе П. Загребельного.

Аннотация

В статье проанализированы языковые стилистические средства, репрезентирующие концепт «казачество» в художественном дискурсе П. Загребельного. Определена структура концепта как полевая модель с наиболее выразительными номинативным интерпретационным полями. Исследован аксиологический компонент, все контекстуальные составляющие которого разделены на два типа – те, что выражают внутреннюю (положительную) оценку, и те, которые являются репрезентантами внешней (отрицательной) оценки казачества как общественно-исторического явления.

Ключевые слова: *концепт, художественный дискурс, структурный компонент, номинативное поле, художественный образ.*

Holikova N. S. Linguistic and cultural concept «Cossacks» in P. Zagrebelyni's artistic discourse.

Summary

The article analyzes the linguistic-stylistic means that represent the concept «Cossacks» in P. Zagrebelyni's artistic discourse, enshrined in the Ukrainian history and culture, and grounded in the background presupposition for

every Ukrainian. The purpose of research – to identify specific features artistic wordness of linguistic and cultural person, who recorded in two novels of writer – «Roksolana» and «I, Bohdan».

Despite the specificity of artistic and imaginative verbalization of archetypal concept, limited by several artistic compositions, concept classified as linguistic and cultural such that its content is largely the same as the description of the Cossacks in scientific and lexicographical works that include socio-cultural information about Cossacks' age. It determines the structure of the concept as a field model, within which the most clearly appear nominative and interpretative fields. Particular attention is paid to research axiological component of concept, all the contextual units of assessment character are divided into two types – those that express an internal (positive) and an external (negative) assessment of the Cossacks as a social phenomenon.

It is concluded that the description of Cossacks in P. Zagrebelnyi's artistic discourse corresponds to the objective characteristics of an important phenomenon of Ukrainian culture and causes in the minds of recipients corresponding meanings. The prospect of further investigation is the comparative analysis of author's image with language portraits of Cossacks represented in other art and literature sources.

Key words: *concept, artistic discourse, structural components, nominative field, character.*

УДК 81 - 13

Голубовська І. О.,
доктор філологічних наук, професор,
завідувач кафедри загального мовознавства та класичної філології
Київського національного університету імені Тараса Шевченка
E-mail: dririna5@mail.ru

СУЧАСНА УКРАЇНЬСЬКА ЛІНГВОКОНЦЕПТОЛОГІЯ: СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

У статті розглядаються проблеми становлення лінгвістики як науки, яка наразі перебуває у царині епістемологічних настанов антропологічної парадигми мовознавчого знання. Центральним термінопоняттям антропологічної парадигми постав концепт, який набув, з одного боку, «когнітологічного», а з іншого боку, – «культурологічного» розуміння. Останнє визначення тягнє до «духовно-менталістського» підходу в дослідженнях концептів і є більш характерним (порівняно з «експерієнційно-менталістським») для сучасної української лінгвоконцептології.

Узагальнюються епістемічні підходи, характерні для сучасної української лінгвоконцептології на основі аналізу великої кількості лінгвістичних праць з україністики, русистики, германістики, романістики, сходознавства, перекладознавства, загального мовознавства, класичної філології. Окреслюються вектори подальшого можливого розвитку лінгвістичної концептології в Україні.

Ключові слова: *антропологічна парадигма, епістемічні настанови, концепт, лінгвоконцептологія, перспективи дослідження концептів.*

Межа століть (не кажучи вже про перетин тисячоліть) позначена, як правило, фронтальними змінами в соціально-політичній, літературно-художній, науково-освітній сферах життя людства. Виникає гостра й нагальна потреба у зміні усталених поглядів на людське буття і світ у цілому, у перегляді наукових констант, що тривалий час вважалися вірними і непохитними. Межа ХХ – ХХІ ст. позначилася саме такими настроями у науковій сфері, причому вчені, що належать до різних галузей знання, виявляють колективне бажання потрапити туди, куди людина ще ніколи не ступала, і побачити те, що бачити людині **апріорі** не дано. При цьому фізика, королева наук, досягнення якої завжди зумовлювали загальнофілософську картину світу, в черговий раз задала вектори на шляхах розвитку науки.

Американські фізики Раймонд Девіс і Девід Бом незалежно один від одного виявили факти зникнення матерії. Було експериментально доведено, що за певних умов матерія може зникати, а в інших умовах взаємодії віртуальних хвиль – виникати з небуття. Епістемологічну цінність цього відкриття важко переоцінити: споконвічне «основне» питання філософії щодо первинності виникнення матерії або духу, видається, вирішується на користь другого компонента цієї опозиції. Проте зміна дослідницьких пріоритетів і підходів у лінгвістиці кінця ХХ – початку ХХІ ст. почалася задовго до цього епохального відкриття: системоцентрична (матеріалістична в Радянському Союзі)